

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ ЯК ЗАСОБУ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА

І.П. Тригуб

НУХТ, м.Київ

У статті висвітлюються потенційні можливості використання ІКТ Інтернет для розвитку професійної компетентності викладачів як чинника підвищення конкурентоздатності педагога.

В статье раскрываются потенциальные возможности информационно-коммуникационных технологий для развития профессиональной компетентности преподавателей как фактора повышения конкурентоспособности педагога.

The article highlights the potential of information and communication technology for the development of professional competence of teachers as the teacher competitiveness.

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від індустріального до інформаційного суспільства. Об'єм знань, що породжується світовою спільнотою, подвоюється кожні два-три роки. Тому в сучасному інформаційному суспільстві необхідні вміння здобувати, критично осмислювати та використовувати інформацію, що передбачає оволодіння ІКТ. Базисом глобального процесу інформатизації суспільства є інформатизація освіти, яка повинна випереджати інформатизацію інших напрямів суспільної діяльності, оскільки саме тут формуються соціальні, психологічні, загальнокультурні і професійні підвалини для інформатизації суспільства. Уміння самостійно набувати знання на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства перетворюється в життєву необхідність кожного. Вченими-методистами виділено 7 наскрізних для всіх рівнів освіти ключових компетентностей: уміння навчатися, загальнокультурна грамотність, здоров'язберігаюча, інформаційно-комунікативна, соціальна, громадянська, підприємницька компетентності. Такий перелік компетентностей є вмотивованим, він співвідноситься з тими вимогами, які ставляться до освіти в європейських країнах. Система освіти забезпечує здатність людини до самоосвіти та має сформувати вміння самостійно орієнтуватися в накопиченому людством досвіді, забезпечити набуття вмінь використання ІКТ для розв'язання поставлених задач, усвідомлення можливостей їх використання.

Розв'язувати ці актуальні проблеми педагогіки покликані нові особистісно-орієнтовані педагогічні та інформаційні технології. Саме ІКТ дозволять найбільш ефективно реалізувати можливості, що закладені в нових педагогічних технологіях. Сьогодні ІКТ стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства.

Тому результатами інформатизації освіти мають бути: розвиток інформаційної культури людини (комп'ютерної освіченості); розвиток змісту, методів і засобів навчання до рівня світових стандартів; скорочення терміну навчання та підвищення якості навчання і тренування на всіх рівнях підготовки кадрів; інтеграція навчальної, дослідницької та виробничої діяльності; удосконалення управління освітою; кадрове забезпечення усіх напрямів інформатизації України шляхом спеціалізації та інтенсифікації підготовки відповідних фахівців.

До сучасних ІКТ навчання відносяться: Інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби, офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, електронні посібники та підручники, системи дистанційного навчання (системи комп'ютерного супроводу навчання). Інтернет - це джерело інформації, корисної з точки зору навчальної діяльності, її аналізу та оцінювання. Викладач може використовувати інформаційні ресурси Інтернет за наступними напрямками: самоосвіта; підготовка матеріалів до практичних занять; самостійна робота студентів при підготовці рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завданнях; використання безпосередньо на практичних заняттях при самостійній роботі студентів з довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо; тестування знань студентів з окремих предметів або розділів курсів; участь у дистанційних предметних олімпіадах, вікторинах.

У будь-якому варіанті доступ в Інтернет для викладача підвищує і рівень підготовки самого викладача, і рівень проведення занять, і якість знань студентів. При цьому інтерес більшості студентів до ІКТ підвищує мотивацію до навчання і вивчення іноземної мови.

Мультимедійні програмні засоби дозволяють поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дозволяє підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу при вивченні іноземної мови на практичних заняттях студентами ВНЗ [1].

Тож основні позитивні риси інтерактивних методів такі: певною мірою сприяють формуванню ключових компетентностей; створюють комфортні умови для навчання; знімають нервову напругу студентів, дають можливість змінювати форми їхньої діяльності, переключати увагу на основні питання теми заняття; кожний учасник має змогу повірити в свої сили; усі учасники мають змогу зробити свій індивідуальний внесок у загальну справу, мінімізується домінування одного учасника навчального процесу над іншим; кожен має змогу розвивати свої індивідуальні здібності; формуються навички кооперації та співробітництва, відгук роботи в команді; існує можливість обмінюватися знаннями, ідеями, способами діяльності (відбувається багатомірне засвоєння навчального матеріалу); сприяють розвитку критичного мислення; уможливує фахове вдосконалення викладача, спрямовує його на навчання, сприяє зростанню професійної майстерності, беручи участь у різного роду тренінгах, вебінарах, семінарах; дають змогу викладачеві краще подати матеріал, зробити його більш цікавим і швидко перевірити знання студентів та підвищити їхній інтерес до навчання і вивчення іноземної мови; для викладача з'являється можливість отримувати найостаннішу та найсучаснішу інформацію щодо навчальної літератури, методичних розробок, тощо; активно спілкуватися з колегами, студентами (підвищується авторитет викладача). Тобто актуальність даного питання має місце у сучасному освітньому середовищі, адже нині якісне викладання дисциплін не може здійснюватися без використання засобів і можливостей, які надають комп'ютерні технології та Інтернет.

Вважаємо за потрібне ще раз зазначити, що сучасні засоби навчання та широкий спектр ІКТ надають можливості для викладача застосовувати в роботі так зване проблемно-орієнтоване або конструктивістське навчання в індивідуальному ритмі кожного студента. Сутність такого навчання полягає в тому, що навчання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників навчального процесу. Це так зване співнавчання або взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами НВП). Якщо проаналізувати відому всім піраміду навчання, то зрозуміло, що кращі результати навчання дають саме інтерактивні методи (дискусійні групи – 50%, практика через дію – 75%, навчання інших або негайне застосування знань – 90%). Саме тому ми, викладачі ВНЗ, все частіше звертаємося до електронних

інформаційних ресурсів навчального призначення. Звернення до пошукових систем дозволяє констатувати, що існує значна кількість освітніх ресурсів. Каталогів освітніх ресурсів умовно можна класифікувати в залежності від: цільового призначення та кола користувачів; форми представлення ресурсів; виду освіти (дошкільна, шкільна, вища, післядипломна, аспірантура, самоосвіта та інші); форм навчання (дистанційна, допоміжна до аудиторних занять, підготовка самостійних завдань, у тому числі рефератів, конкурси, олімпіади, тести тощо).

Як уже підкреслювалось, що інтерактивні методи навчання – методи спілкування на основі діалогу. Вони народилися з теорії проблемного навчання, сутність якої полягає не в передачі готової інформації з одного боку (від викладача) та пасивного її засвоєння з іншого боку (студентом), а в отриманні студентами в процесі комунікації нових знань і вмінь за допомогою розв'язання теоретичних та практичних проблем.

Застосування сучасних ІКТ у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. При підготовці до практичного заняття з використанням ІКТ викладач не повинен забувати, що це практичне заняття, а значить складає план заняття виходячи з його цілей, при відборі навчального матеріалу він повинен дотримуватися основних дидактичних принципів: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін. При цьому комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його [2, с.210].

Модернізація педагогічної освіти сьогодні пов'язується саме із запровадженням різних видів мережевих систем, які дають змогу об'єднувати інформаційні ресурси, створювати освітній простір, що сприяє розвитку конкурентоспроможності педагогічних працівників.

Якісно новими характеристиками таких освітніх інформаційно-комунікаційних мережевих систем є: орієнтація на потреби професійної діяльності педагога, серед яких пріоритетною є потреба у неперервному самовдосконаленні та самореалізації; доступність і відкритість будь-якої форми дистанційного підвищення кваліфікації для педагога, за умови достатнього рівня володіння ним ІКТ; гнучкість інформаційно-комунікаційної мережевої системи, її швидке реагування на освітній попит педагогічних працівників, врахування різних темпів навчання; інтеграція формальних і неформальних видів освіти, створення цілісного освітнього поля для навчання, самоосвіти

та взаємонавчання педагогів; широке використання ІКТ на будь-якому етапі професійної діяльності педагогічних працівників.

Використання ІКТ дає можливість вирішувати такі актуальні питання у процесі педагогічної діяльності:

- викладачеві необхідно дотримуватися основних дидактичних принципів при побудові практичного заняття: систематичності та послідовності, доступності, диференційованого підходу, науковості та ін.; при цьому комп'ютер не замінює викладача, а тільки доповнює його [2, с.210].

- використовувати у навчанні здобутки новітніх ІКТ;

- удосконалювати навички самостійної роботи студентів в інформаційних базах даних, мережі Інтернет;

- інтенсифікувати освіту, поліпшити засвоєння студентами знань з курсу «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» чи «Ділова іноземна мова», зробити процес навчання цікавішим і змістовнішим.

Використання ІКТ (в комплекті з традиційними, затвердженими навчальною програмою підручниками) сприяє наступному:

- забезпечує особистісно орієнтований та диференційований підхід у навчанні;

- забезпечує реалізацію інтерактивного підходу (постійне спілкування з ПК, постановка запитань, які цікавлять студента та отримання відповідей на них);

- підвищує пізнавальну активність студентів за рахунок різноманітної відео- та аудіо-інформації;

- здійснює контроль завдяки тестуванню і системи запитань для самоконтролю [3, с.26-30].

Враховуючи всі позитивні та негативні наслідки використання інформаційно-комунікаційних засобів можна зробити висновок, що вони є ефективними за умови поєднання з традиційними методами та сприяють якісному формуванню вмінь та навичок студентів при вивченні іноземної мови. Але, поряд з плюсами, виникають різні проблеми і певні труднощі як при підготовці до таких практичних занять, так і під час їх проведення. Щоб подолати складнощі в застосуванні ІКТ і перетворити слабкі сторони їх використання на практичних заняттях на сильні, необхідно знати наступне:

1.ІКТ потребують значної кількості часу для підготовки студентів та викладачів. Тож необхідно починати з поступового їх використання ІКТ.

2. За великий проміжок часу на практичному занятті розглядається невеликий обсяг інформації (чи навпаки). З метою охоплення всього необхідного обсягу матеріалу та його глибокого вивчення викладач повинен старанно планувати свою роботу. Наприклад: дати студентам завдання для попередньої підготовки (прочитати, подумати, виконати самостійні завдання), відібрати для практичного заняття такі інтерактивні вправи, які будуть для студентів "ключем" до засвоєння теми; під час самих інтерактивних вправ дати студентам час подумати над завданням. Викладачу слід пам'ятати, що використання інтерактивних технологій – не самоціль, а спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, спосіб створення атмосфери в групі, котра сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, дає змогу більш ефективно реалізувати особистісно-орієнтований підхід.

3. При використанні ІКТ контроль викладача над глибиною вивчення матеріалу зменшується. Тож для зміцнення контролю за перебігом навчання за інтерактивними технологіями викладач має заздалегідь пропрацювати такі методичні питання: глибоко вивчити і обміркувати матеріали(і додаткові так само), завдання для груп з ріним рівнем знань іноземної мови; ретельно планувати і розробляти заняття, а саме визначати хронометраж, ролі учасників, готувати питання і можливі відповіді, розробити критерії оцінки ефективності заняття і ознайомити з ним студентів.

4. Результати роботи студентів менш передбачувані. І тут теж необхідна ретельна підготовка викладача. Треба підбирати такі форми роботи, які б максимально враховували індивідуальні особливості студентів.

5. Існує ймовірність, що, захопившись застосуванням ІКТ на практичних заняттях, викладач може перейти від розвивального навчання до наочно-ілюстративних методів [4, с.153].

Отже, на сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають ІКТ, вони виступають як один із інструментів пізнання. Тому однією із задач сучасної освіти є підготовка викладача, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрямок вважається перспективним, адже в цілому освіта характеризується як велика система, якісне функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних і комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації.

Збільшення комп'ютерної техніки та подальше її вдосконалення поширює можливості викладачів використовувати ІКТ не тільки при вивченні інформатики, але й поєднанні викладання інших дисциплін із використанням ІКТ. Новітні розробки в цій галузі змінюють спосіб їх застосування при вивченні різних дисциплін у процесі навчання.

Аналізуючи основні тенденції та підходи до запровадження ІКТ в системі освіти, слід визнати, що останнім часом освіта значно розширює спектр технологій, що пов'язані з комп'ютером та всевітніми інформаційними мережами. Розбудова інформаційного освітнього простору сьогодні потребує від вчителів володіння сучасними ІКТ та вміння застосовувати їх у навчанні та у повсякденному житті. Так, для країн Європейського Союзу та інших економічно розвинених країн світу застосування комп'ютерних технологій, розвиток дистанційних форм навчання, розвиток інститутів відкритої освіти є чи не найважливішими завданнями сьогоденних державних програм. Україна також проголошує важливим пріоритетом та стратегією курс на покращення якості освіти і, в першу чергу, ефективне запровадження інформаційних та комунікаційних технологій в освітню галузь, а досвід зарубіжних колег може стати цікавим джерелом освітньої практики та обміну інформацією, можливістю інтеграції українських освітян до сучасних світових технологій та освітніх процесів.

Інтерактивні технології, в яких "школа пам'яті" поступається місцем "школі мислення", сприяють формуванню у студентів навичок, що дуже потрібні у сучасному світі: думати, розуміти сутність речей, осмислювати ідеї, концепції і вже на підставі цього вміння знаходити необхідну інформацію, тлумачити її, застосувати за конкретних умов.

Література:

1. Степикова Т.В. Соціальне партнерство – НОУ-ХАУ чи реальність / Т.В. Степикова // Профтехосвіта. – 2009. - №5. – с.29-31.
2. Хейнсоо Е. ІТ-просунуті ризикують здоров'ям // Ділові відомості. - № 17 (477). - 26 квітня - 2 травня 2006.
3. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та їх роль в освітньому процесі [Електронний ресурс] / С. Дишлева. Режим доступу: <http://osvita.ua/school/technol/6804>
4. Коваль Т.І. Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т.І. Коваль. - К.: Вид. центр НЛУ, 2009. - 380 с.

